

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Filozofia
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkusza:</i>	MFIP-R0-100, MFIP-R0-200, MFIP-R0-300, MFIP-R0-400, MFIP-R0-Q00, MFIP-R0-700, MFIP-R0-K02, MFIU-R0-100
<i>Data egzaminu</i>	13 maja 2024 r.
<i>Data publikacji dokumentu</i>	28 czerwca 2024 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2024 ¹	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>4. Blaise Pascal. Zdający: a) analizuje fragment <i>Myśli</i> (cz. I, rozdz. 1: <i>Miejsce człowieka w naturze. Dwie nieskończoności</i>).</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>1. Dyscypliny filozofii. Zdający wymienia następujące dyscypliny filozofii oraz określa przedmioty ich badań: 1) dyscypliny podstawowe (ogólniejsze) – [...] ogólna teoria wartości (aksjologia) wraz z teorią moralności (etyką); 2) dyscypliny szczegółowe – filozofia człowieka (antropologia filozoficzna) [...].</p>

Zasady oceniania

1 pkt – zaznaczenie dwóch poprawnych odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. F
2. F

Zadanie 2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>4. Blaise Pascal. Zdający: 3) analizuje fragment <i>Myśli</i> (cz. I, rozdz. 1: <i>Miejsce człowieka w naturze. Dwie nieskończoności</i>).</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 1) o istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizm).</p>

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna odpowiedź w odniesieniu do G. Mirandoli i B. Pascala.

1 pkt – poprawna odpowiedź w odniesieniu do G. Mirandoli ALBO do B. Pascala.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Giovanni Pico della Mirandola: Człowiek zajmuje miejsce pośrednie między światem aniołów a światem przyrody ożywionej i nieożywionej.

Blaise Pascal: Człowiek zajmuje miejsce pośrednie między nieskończonością a nicością (między tym, co nieskończenie wielkie, a tym, co nieskończenie małe).

Zadanie 3. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 4. Blaise Pascal. Zdający: 3) analizuje fragment <i>Myśli</i> (cz. I, rozdz. 1: <i>Miejsce człowieka w naturze. Dwie nieskończoności</i>). III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 1) o istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizm).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Pico della Mirandola i Blaise Pascal rozumieją istotę godności odmiennie.

Przykładowe uzasadnienie: Według Pico della Mirandoli o godności człowieka decyduje jego radykalna wolność, natomiast według Blaise'a Pascala podstawą godności człowieka jest samoświadomość.

Zadanie 4. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 12. Egzystencjalizm. Zdający: 1) wymienia ważniejsze cechy, odmiany i przedstawicieli (w tym prekursorów) egzystencjalizmu; 2) przedstawia główne idee humanistycznego egzystencjalizmu Jean-Paula Sartre’a.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wskazanie jednego podobieństwa i jednej różnicy.

1 pkt – poprawne wskazanie jednego podobieństwa ALBO jednej różnicy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Przykładowe podobieństwa:

- Obaj autorzy przypisują człowiekowi radykalną wolność.
- Obaj autorzy twierdzą, że człowiek jest twórcą swojej natury.

Przykładowa różnica: Według Pico della Mirandoli człowiek jest dziełem Boga, natomiast według Sartre’a Bóg nie istnieje, zatem nie może być stwórcą człowieka.

Zadanie 5. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. 4. Blaise Pascal. Zdający: 3) analizuje fragment <i>Myśli</i> (cz. I, rozdz. 1: <i>Miejsce człowieka w naturze. Dwie nieskończoności</i>). III. Wybrane problemy filozofii. 3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm).

Zasady oceniania

2 pkt – podanie poprawnego stanowiska dogmatyzmu oraz poprawna ocena wraz z uzasadnieniem.

1 pkt – podanie poprawnego stanowiska dogmatyzmu ALBO poprawna ocena wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

RozwiązanieStanowisko, np.:

- Wiedza pewna jest osiągalna.
- Prawda – przynajmniej niekiedy – jest rozpoznawalna.

Ocena: Pascala można uznać za zwolennika dogmatyzmu epistemologicznego.

Przykładowe uzasadnienie: Pascal twierdząc, że człowiek jest niezdolny i do wiedzy pewnej, i do zupełnej niewiedzy, tym samym wyraża akceptację dla tezy, iż pewna postać wiedzy jest dla człowieka osiągalna.

Uwaga: Zdający może uznać Pascala za zwolennika hipotetyzmu/probabilizmu, czyli tezy, że można – mimo zasadniczego braku pewności – uprawdopodobnić niektóre rozstrzygnięcia (wykazując tym samym mniejszą lub większą wiarygodność ludzkiego poznania). Odróżniając hipotetyzm/probabilizm od dogmatyzmu, zdający może argumentować na rzecz tezy, iż stanowisko Pascala (zaprezentowane w przytoczonym fragmencie *Myśli*) jest niezgodne z dogmatyzmem epistemologicznym.

Zadanie 6. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. V. Umiejętność stawiania pytań światopoglądowych (w tym moralnych) i poszukiwania odpowiedzi na nie z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie. II. Elementy historii filozofii. 4. Blaise Pascal. Zdający: 2) krytycznie rekonstruuje „zakład Pascala”.

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne wybranie właściwej przesłanki i właściwego wniosku.
 1 pkt – poprawne wybranie właściwej przesłanki ALBO właściwego wniosku.
 0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Przesłanka: D

Wniosek: B

Zadanie 7.1. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II. Elementy historii filozofii. 11. Fenomenologia. Zdający: 3) przedstawia koncepcję człowieka i sztuki według Romana Ingardena.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne przyporządkowanie sześciu przykładów.

1 pkt – poprawne przyporządkowanie czterech – pięciu przykładów.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

	Przykład
Przedmiot realny	A, D, E, F
Przedmiot czysto intencjonalny	B, C, E

Zadanie 7.2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 5) o uniwersalia lub powszechniki (nominalizm – platonizm).

Zasady oceniania

2 pkt – podanie poprawnej nazwy stanowiska oraz jego tezy.

1 pkt – podanie poprawnej nazwy stanowiska ALBO podanie poprawnej tezy (o ile nie jest ona niezgodna z podaną nazwą stanowiska).

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa stanowiska: skrajny realizm pojęciowy / platonizm

Teza: Uniwersalia istnieją niezależnie od ich materialnych konkretyzacji.

Zadanie 7.3. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii poziomu podstawowego: 1) atomizm grecki (filozofia Leucypa i Demokryta) jako paradygmat ontologii naturalistycznej (punkt IV); 2) filozofia Platona jako paradygmat metafizyki antynaturalistycznej (punkt VI); 3) filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona” (punkt VII); 7) początki filozofii teologii (punkt XI).

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Materia

Zadanie 8. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 3. René Descartes. Zdający: 1) wyjaśnia, na czym polega kartezjański racjonalizm, sceptycyzm metodyczny i dualizm psychofizyczny. III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o życie po śmierci biologicznej (mortalizm – immortalizm na przykładzie wybranej koncepcji nieśmiertelności).

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne wyjaśnienie sporu oraz trafne określenie stanowiska Kartezjusza.
1 pkt – poprawne wyjaśnienie sporu ALBO trafne określenie stanowiska Kartezjusza (o ile nie jest ono niezgodne z zaprezentowanym wyjaśnieniem sporu).
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Przykładowe wyjaśnienie: Spór dotyczy tego, czy człowiek jest istotą śmiertelną. Mortaliści utrzymują, że człowiek jest śmiertelny; immortaliści (antymortaliści) twierdzą przeciwnie.

Stanowisko Kartezjusza: Kartezjusz był immortalistą (antymortalistą).

Zadanie 9. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 3. Definicje jako środek uściślenia myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji, problem perswazyjności definicji. Zdający: 1) wymienia wybrane odmiany definicji ([...] definicje nieklasyczne: definicja ostensywna [...]) i podaje ich przykłady.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawna odpowiedź.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

D

Zadanie 10. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 7. Argumentacja: dyskusja a wymiana poglądów, parlamentarne i logiczne kryteria rzetelnej dyskusji, nieuczciwe chwytły w dyskusji. Zdający: 3) wskazuje przykładowe chwytły erystyczne (<i>ad vanitatem, ad verecundiam, ad ignorantiam, ad personam, ad populum</i>) stosowane w nieuczciwej dyskusji [...].

Zasady oceniania

- 2 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.
1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. D
2. E
3. B

Zadanie 11. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>I. Kultura logiczna.</p> <p>5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający:</p> <p>2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie lub definicyjnie z innego zdania lub zbioru zdań;</p> <p>5) z podanej listy wnioskowań wyodrębnia wnioskowania zawodne (niededukcyjne) i niezawodne (dedukcyjne) i wskazuje powody przypisania im odpowiednio zawodności lub niezawodności.</p>

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym wyjaśnieniem.
 0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Tak

Przykładowe wyjaśnienia:

- Rozumowanie jest dedukcyjne, gdy wniosek logicznie wynika z przesłanek.
- Rozumowanie jest dedukcyjne wtedy, gdy zachodzi związek formalny między przesłankami a wnioskiem: taki, że prawdziwość przesłanek pociąga za sobą prawdziwość wniosku (nie jest możliwe, aby wszystkie przesłanki były prawdziwe, a wniosek fałszywy).

Zadanie 12. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii poziomu podstawowego:</p> <p>2) filozofia Platona jako paradygmat metafizyki antynaturalistycznej (punkt VI);</p> <p>3) filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona” (punkt VII);</p> <p>4) filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych (punkt VIII).</p> <p>5. Empiryzm brytyjski. Zdający:</p> <p>1) przedstawia poglądy Johna Locke’a z zakresu epistemologii i filozofii polityki.</p>

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne zaznaczenie dwóch odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B1

Zadanie 13. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p>	<p>10. Pozytywizm. Zdający:</p> <p>2) przedstawia główne idee filozofii pozytywnej Augusta Comte’a;</p> <p>3) analizuje fragment <i>Metody pozytywnej w szesnastu wykładach</i> Augusta Comte’a (wykład pierwszy).</p>

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie autora tekstu oraz nazwy kierunku filozoficznego.

1 pkt – poprawne podanie autora tekstu ALBO nazwy kierunku filozoficznego.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Autor: August Comte

Nazwa kierunku filozoficznego: pozytywizm

Uwaga: Wystarczy podać nazwisko filozofa.

Zadanie 14. (0–3)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 4. Uzasadnianie bezpośrednio: spostrzeżenie, introspekcja, intuicja. Zdający: 1) odróżnia zdania, które można uzasadnić w odwołaniu do spostrzeżenia od zdań, które można uzasadnić w odwołaniu do introspekcji; 2) wyróżnia i objaśnia wybrane pojęcia intuicji (intuicja intelektualna, intuicja aksjologiczna, intuicja w sensie potocznym). III. Wybrane problemy filozofii. 3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm).

Zasady oceniania

- 3 pkt – podanie dwóch trafnych nazw błędów oraz właściwa ocena wraz z poprawnym uzasadnieniem.
- 2 pkt – podanie jednej poprawnej nazwy błędu oraz właściwa ocena wraz z poprawnym uzasadnieniem
 ALBO
 podanie dwóch poprawnych nazw błędów oraz właściwa ocena.
- 1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw błędów
 ALBO
 podanie jednej poprawnej nazwy błędu oraz właściwa ocena.
- 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie**Błędy:**

1. heurystyka reprezentatywności
2. efekt zakotwiczenia

Ocena: Nie dowodzi.

Przykładowe uzasadnienie: Z faktu, że niekiedy popełniamy błędy poznawcze, nie wynika niezawodnie, że wiedza nie jest możliwa (że nie można poznać prawdy).

Uwaga: Zdający może uzyskać punkty za sformułowanie oceny, iż występowanie heurystyk dowodzi prawdziwości sceptycyzmu, o ile w swojej wypowiedzi zadowalająco uzasadni, że heurystyki mogą być dobrą racją na rzecz sceptycyzmu (przy potocznym rozumieniu terminu „dowód”/„dowodzić”).

Zadanie 15. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną), religią i nauką. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii poziomu podstawowego: 6) tropy sceptyczne jako ponadczasowe wyzwanie dla epistemologii (punkt X).

Zasady oceniania

2 pkt – podanie dwóch tropów sceptycznych oraz wskazanie starożytnego przedstawiciela sceptycyzmu.

1 pkt – podanie dwóch tropów sceptycznych
ALBO

podanie jednego tropu sceptycznego i wskazanie starożytnego przedstawiciela sceptycyzmu.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Przykładowe tropy sceptyczne:

- fakt występowania złudzeń zmysłowych (względność spostrzeżeń)
- błędne koło w dowodzeniu
- przyjmowania nieuzasadnionych przesłanek
- rozbieżność ocen występująca pomiędzy różnymi istotami żywymi doznającymi tych samych wrażeń w aspekcie przyjemności czy pożytku.

Przedstawiciel, np.: Pirron / Pyrron z Elidy

Zadanie 16. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną), religią i nauką. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	VIII. Filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Zdający: 4) ilustruje na wybranych przykładach koncepcję cnoty jako trwałej dyspozycji do zachowania właściwej miary.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Samo bycie nawykiem nie jest wystarczającym warunkiem bycia cnotą w sensie Arystotelesowskim.

Przykładowe uzasadnienie: Bycie nawykiem jest koniecznym, ale niewystarczającym warunkiem bycia cnotą. Wady w Arystotelesowskim rozumieniu również są nawykami – zatem: nie każdy nawyk jest cnotą.

Zadanie 17. (0–30)

Wymaganie ogólne

IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.

Temat 1.

Zwróćmy naszą uwagę tak intensywnie, jak tylko możliwe, na świat będący poza nami, dotrzyjmy wyobraźnię aż do nieba, albo aż do ostatnich kresów wszechświata, to przecież nie wyjdziemy ani na krok poza siebie samych.

David Hume

Rozważ wybrane poglądy w sporze o stosunek rzeczy do umysłu i zajmij własne stanowisko w tym sporze.

Temat 2.

Nie ma człowieka, który byłby wyspą, z siebie samego ulepiony: każdy stanowi fragment kontynentu, część stałego lądu. Jeśli więc morze zmyje bryłkę ziemi, o tyle samo mniejsza będzie Europa, jak gdyby fale uniosły przyładek lub dom przyjaciół Twoich lub Twój własny. Gdy jakiś człowiek umiera, i ja staję się mniejszy, gdyż jestem wpleciony w ludzkość: a przeto nigdy nie wpytuj, komu bije dzwon – bije on tobie.

John Donne

Czy zgadzasz się z poglądem, że jednostka jest „wpleciona w ludzkość”? W świetle znanych ci koncepcji filozoficznych przedstaw własny pogląd na rolę relacji, jakie łączą jednostkę z innymi ludźmi, zarówno z bliskimi, jak i z obcymi.

Zasady oceniania

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia

<ul style="list-style-type: none"> • W wypracowaniu znajduje się co najmniej jeden z dwóch kluczowych elementów stanowiska zdającego: wyjaśnienie tematu wypracowania lub teza zdającego. ORAZ • W wypracowaniu przedstawiony jest pogląd przynajmniej jednego filozofa lub znajduje się w nim odwołanie do co najmniej jednego tekstu filozoficznego. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną.	1 pkt
<ul style="list-style-type: none"> • Wypracowanie nie spełnia dowolnego z warunków wymaganych do otrzymania 1 punktu. ALBO • Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach.	0 pkt

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (Kryterium 1. – *Spełnienie formalnych warunków polecenia*)

1. Na stanowisko zdającego składają się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz teza zdającego powiązana z tematem pracy.
  - a) Wyjaśnienie tematu polega na podaniu stosownych znaczeń kluczowych terminów lub twierdzeń zawartych w poleceniu oraz na wskazaniu na ewentualne związki między nimi.
  - b) Teza wypracowania, to zdanie wyrażające określone przekonanie zdającego (jego opinię), odniesione do zagadnienia wskazanego w poleceniu. Teza zdającego nie musi być oryginalna – wystarczy, że zdający opowie się za określonym poglądem filozoficznym, powiązany z tematyką pracy. Teza może również mieć postać hipotezy, której poprawność zdający ocenia w swojej pracy. Teza wypracowania w każdej swej postaci wymaga stosownego uzasadnienia.
  - c) Zdający nie musi opowiadać się za określonym rozwiązaniem zagadnienia omawianego w wypracowaniu, jest jednak wówczas zobowiązany jednoznacznie ten fakt zakomunikować, podając racje na rzecz takiej koncepcji wypracowania.
2. W wypracowaniu zdający powinien omówić co najmniej jeden z poglądów filozoficznych, jednego z filozofów wymienionych w podstawie programowej lub odwołać się do co najmniej jednego tekstu filozoficznego wskazanego w podstawie programowej.
3. Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny, czyli taki, w którym znajduje się co najmniej jeden argument powiązany z tematyką pracy.

2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe

Uwaga: jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w kryterium *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*, wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi* oraz *Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

2.1. Sformułowanie stanowiska

Zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz jasno sformułowana teza.	4 pkt
Zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz nie w pełni jasno sformułowana teza ALBO jasno sformułowana teza, lecz nie w pełni zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania.	3 pkt
Jasno sformułowana teza, lecz brak (zadowolającego) wyjaśnienia tematu wypracowania ALBO zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz brak (jasno) sformułowanej tezy ALBO nie w pełni zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz nie w pełni jasno sformułowana teza.	2 pkt
Nie w pełni zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania (i brak sformułowanej tezy) ALBO nie w pełni jasno sformułowana teza (i brak wyjaśnienia tematu).	1 pkt
Brak wyjaśnienia tematu (lub wyjaśnienie niepoprawne) i brak tezy (lub teza sformułowana w sposób niezrozumiały).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.1. – Sformułowanie stanowiska)

1. Przez sformułowanie stanowiska zdającego rozumie się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz sformułowanie powiązanej z tematem tezy.
2. Wyjaśnienie tematu:
  - a) wyjaśnienie tematu jest zadowolające, gdy zdający wyjaśnił rzetelnie kluczowe terminy lub twierdzenia występujące w poleceniu oraz poprawnie wyjaśnił ewentualne związki między nimi
  - b) wyjaśnienie jest nie w pełni zadowolające, gdy zdający nie wyjaśnił rzetelnie wszystkich istotnych dla jasnego zrozumienia tematu terminów lub twierdzeń występujących w sformułowaniu polecenia lub gdy nie wyjaśnił (albo gdy uczynił to w sposób nierzetelny) istotnych dla zrozumienia tematu związków między występującymi w sformułowaniu tematu twierdzeniami.
3. Sformułowanie tezy:
  - a) teza zdającego jest jasno sformułowana, gdy łącznie spełnia następujące warunki:
    - zdający rzetelnie wyjaśnił występujące w niej kluczowe terminy
    - teza ta dotyczy tematu wypracowania
    - teza nie ulega zmianie w trakcie wyvodu lub jej zmiana ma swoje uzasadnienie
  - b) teza zdającego nie jest w pełni jasno sformułowana, gdy nie zostaje spełniony co najmniej jeden z warunków wymienionych wyżej.

2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii

Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione ORAZ funkcjonalne i rzetelne odwołanie do przynajmniej jednego tekstu filozoficznego; brak błędów rzeczowych.	5 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; brak błędów rzeczowych.	4 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; dopuszczalny jeden błąd rzeczowy.	3 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; dopuszczalne dwa błędy rzeczowe.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; dopuszczalne trzy błędy rzeczowe.	1 pkt
Brak przywołania myśli filozoficznej przynajmniej jednego filozofa ALBO przywołanie myśli filozoficznej niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności ALBO cztery i więcej błędów rzeczowych.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.2. – Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii)

1. Przywołanie określonego poglądu filozoficznego i odwołanie się do tekstu filozoficznego ocenia się w aspekcie ich funkcjonalności i rzetelności. Przywołanie to może być pogłębione lub niepogłębione:
  - a) przywołanie poglądu filozoficznego lub odwołanie do tekstu filozoficznego jest funkcjonalne wówczas, gdy stanowi element wywodu zdającego i mieści się w tematyce pracy
  - b) przywołanie poglądu filozoficznego lub odwołanie do tekstu filozoficznego jest rzetelne wówczas, gdy rozumienie tego poglądu lub tekstu jest zgodne z obecnym stanem wiedzy filozoficznej
  - c) przywołanie poglądu filozoficznego jest pogłębione wówczas, gdy zdający nie tylko przedstawia stosowną myśl w sposób funkcjonalny i rzetelny, ale również gdy przeprowadza analizę filozoficzną prezentowanego poglądu (np. przez wyjaśnianie występujących w nim pojęć)
  - d) przez wywód zdającego rozumie się sformułowane przez niego stanowisko wraz z jego uzasadnieniem. W ramach wywodu występują względnie autonomiczne elementy strukturalne i treściowe, pomiędzy którymi zachodzą stosowne związki – w tym przede wszystkim związki logiczne – umożliwiające zrozumienie przedstawianych przez zdającego zagadnień filozoficznych w ich powiązaniu z wyrażonym przez zdającego stanowiskiem i jego uzasadnieniem.
5. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:

a) nieznajomości przywołanej myśli, zarówno co do jego treści, jak i co do autorstwa
b) nieznajomości zawartości przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego), do którego odwołuje się zdający
c) nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów przywołanych tekstów filozoficznych lub pozafilozoficznych
d) niepoprawnym rozumieniu lub niepoprawnym zastosowaniu terminów lub twierdzeń filozoficznych.

2.3. a) Uzasadnienie – argumentacja na rzecz stanowiska

W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; co najmniej jeden z argumentów ma postać poprawnego wniosku; brak błędów logicznych w argumentacji.	6 pkt
W ramach uzasadnienia występują dwa funkcjonalne argumenty lub jeden funkcjonalny argument pogłębiony; co najmniej jeden argument ma postać poprawnego wniosku; brak błędów logicznych w argumentacji.	5 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	4 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	3 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	2 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej dwa błędy logiczne w argumentacji.	1 pkt
Brak uzasadnienia ALBO w ramach uzasadnienia nie występuje żaden funkcjonalny argument ALBO trzy (lub więcej) błędów logicznych w argumentacji.	0 pkt

2.3. b) Uzasadnienie – kontrargumentacja (zarzuty)

Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, brak błędów logicznych w kontrargumentacji.	3 pkt
Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	2 pkt
Jeden zarzut funkcjonalny; najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	1 pkt
Brak kontrargumentacji (brak przynajmniej jednego zarzutu) ALBO żaden kontrargument nie spełnia warunku funkcjonalności ALBO dwa (lub więcej) błędy logiczne w kontrargumentacji.	0 pkt

2.3. c) Uzasadnienie – odpowiedź na zarzuty

Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; brak błędów logicznych w odpowiedzi.	3 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi.	2 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na jeden zarzut, najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi.	1 pkt
Brak odpowiedzi na zarzut (zarzuty) ALBO żadna z odpowiedzi na zarzut (zarzuty) nie spełnia warunku funkcjonalności ALBO dwa (lub więcej) błędy logiczne w ramach odpowiedzi na zarzut.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.3. – Uzasadnienie)

- Uzasadnienie stanowiska zdającego to zabieg polegający na podaniu racji (przede wszystkim racji logicznych) na rzecz prezentowanej tezy. Te racje mogą implikować tę tezę lub ją uprawdopodobniać. Sformułowanie tezy wraz z jej uzasadnieniem stanowi kluczową część wyводу zdającego.
- Uzasadnienie tezy to inaczej argumentacja na rzecz tej tezy. Argumentacja zdającego może mieć strukturę prostą lub złożoną. W ramach wyводу zdającego mogą występować argumenty i kontrargumenty (o różnej postaci):
  - argumentacja logiczna o strukturze prostej to inaczej wnioskowanie, na które składa się zestaw przesłanek, z których logicznie wynika wniosek (lub które uprawdopodobniają wniosek)
  - argumentacja składająca się z więcej niż jednego wnioskowania prostego to argumentacja złożona (o strukturze złożonej). Tego typu argumentacja jest jedną z postaci argumentacji pogłębionej
  - termin „kontrargument” („zarzut”) należy rozumieć dwojako:
    - jako twierdzenie (lub twierdzenia) osłabiające lub obalające uzasadnienie określonej tezy
    - jako wnioskowanie na rzecz tezy przeciwnej.
- Ocena argumentacji (argumentów i kontrargumentów lub odpowiedzi na zarzuty) polega na rozstrzygnięciu trzech kwestii:
  - czy argumentacja ma charakter funkcjonalny
  - czy argumentacja ma charakter pogłębiony
  - czy argumentacja jest poprawna logicznie, zatem czy między przesłankami a wnioskiem (tezą uzasadnianą), zachodzi związek uprawniający do uznania tego wniosku (poprawność formalna wnioskowania).
- Argumentacja zdającego (argument, kontrargument lub odpowiedź na zarzut) jest:
  - funkcjonalna, gdy stanowi część wyводу zdającego
  - jest pogłębiona, gdy ma postać poprawnej argumentacji o strukturze złożonej lub gdy ma postać poprawnego wnioskowania prostego, powiązanego z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wnioskowania.
- Rozumowanie zdającego jest oceniane pod względem poprawności logicznej w kontekście wystąpienia błędów logicznych, w tym takich jak: błąd formalny, błędne

koło w rozumowaniu, wieloznaczność.

6. Brak funkcjonalnego argumentu w wypracowaniu skutkuje przyznaniem 0 punktów w pozostałych aspektach oceny uzasadnienia (kontrargumentacja i odpowiedź na zarzuty).

2.4. Nawiązania kulturowe

Funkcjonalne, rzetelne oraz pogłębione przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego ALBO funkcjonalne i rzetelne przywołanie co najmniej dwóch kontekstów pozafilozoficznych.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego.	1 pkt
Brak przywołania kontekstu pozafilozoficznego ALBO przywołanie kontekstu pozafilozoficznego niespełniające warunku funkcjonalności i rzetelności.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.4. – Nawiązania kulturowe)

Przywołanie przez zdającego kontekstu pozafilozoficznego polega na odwołaniu się do wiedzy z innych dziedzin kultury (np. tekstu kultury, badań naukowych, wydarzeń historycznych):

- a) przywołanie jest funkcjonalne, gdy stanowi element wyводу zdającego
- b) przywołanie jest rzetelne, gdy nie zawiera błędów rzeczowych lub logiczno-językowych utrudniających lub uniemożliwiających zrozumienie przedstawionej myśli
- c) przywołanie jest pogłębione, gdy stanowi część wyводу zdającego i jest powiązane z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wyводу.

3. Kompozycja i spójność wypowiedzi

Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, a wywód zdającego – spójny.	4 pkt
Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, lecz zawiera jedno zaburzenie spójności ALBO wypracowanie jest spójne, lecz zawiera jedno zaburzenie kompozycji.	3 pkt
Wypracowanie zawiera jedno zaburzenie kompozycji oraz jedno lub dwa zaburzenia spójności.	2 pkt
Wypracowanie zawiera więcej niż jedno zaburzenie kompozycji oraz najwyżej dwa zaburzenia spójności ALBO wypracowanie zawiera najwyżej jedno zaburzenie kompozycji oraz więcej niż dwa zaburzenia spójności.	1 pkt

Wypracowanie zawiera więcej niż jedno zaburzenie kompozycji oraz więcej niż dwa zaburzenia spójności.	0 pkt
---	--------------

Wyjaśnienia (Kryterium 3. – Kompozycja i spójność wypowiedzi)

1. Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, gdy zawiera wyraźnie wyodrębnione i poprawnie napisane części strukturalne: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.
2. Poprawnie napisane wypracowanie nie zawiera żadnego z wymienionych poniżej zaburzeń, które uznaje się za istotne zaburzenia kompozycji:
  - a) brak wstępu lub brak we wstępie jednego z dwóch istotnych jego elementów
  - b) brak rozwinięcia lub brak podziału na akapity (co najmniej trzy)
  - c) brak zakończenia lub pojawienie się w zakończeniu nowego i istotnego dla wyводу zdającego wątku (np. nowego argumentu).
3. Poprawnie napisany wstęp zawiera:
  - a) wyjaśnienie tematu wypracowania
  - b) sformułowanie tezy zdającego.
4. Rozwinięcie jest poprawnie napisane, gdy składa się z logicznie uporządkowanych części składowych (zdań, akapitów), tworzących wywód zdającego.
5. Poprawnie napisane zakończenie zawiera rzetelne podsumowanie wyводу przeprowadzonego przez zdającego.
6. Wypracowanie jest spójne, gdy między jego równorzędnymi logicznie członami (pojedynczymi zdaniem lub akapitami) – wziętymi w pełnym ich kontekście – nie zachodzą sprzeczności, a między jego członami logicznie nierównorzędnymi zachodzą związki wynikania logicznego lub związki pokrewne.
7. Gdy w wypracowaniu występuje ewidentna sprzeczność (między zdaniem lub akapitami) lub ewidentny błąd *non sequitur* lub *ignoratio elenchi*, to mamy do czynienia z istotnymi zaburzeniami spójności.

4. Język wypowiedzi

Wypracowanie jest napisane językiem w pełni komunikatywnym; dopuszczalne 3 błędy językowe.	2 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem w większości komunikatywnym; dopuszczalne od 4 do 8 błędów językowych.	1 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem niekomunikatywnym lub zawiera więcej niż 8 błędów językowych.	0 pkt

Informacje o błędach uznawanych za ortograficzne w pracach zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją lub dysortografią)

Wypracowanie jest napisane językiem w większości komunikatywnym; dopuszczalne 6 błędów językowych.	2 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem w większości komunikatywnym; dopuszczalne od 7 do 11 błędów językowych.	1 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem niekomunikatywnym lub zawiera więcej niż 11 błędów językowych.	0 pkt

Uwagi

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 300 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z filozofii, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.